

**Ortaokul Sosyal Bilgiler ve Eşdeğer Derslerin Türkiye, Azerbaycan ve
Türkmenistan'daki Öğretim Programlarının Yapı Yönünden
Karşılaştırılması¹**

**Middle School Social Studies and Equivalent Course of Turkey, Azerbaijan
and Turkmenistan in Terms of the Structure of Education Programs in
Comparison**

**Barış METİN²
Kamil UYGUN³
Mehmet ORAN⁴**

Extended Abstract

In this study, the social sciences and social sciences of the secondary schools (5. 6. 7. and 8. class) in our country and the curriculums of the History of Turkish Revolution and Atatürk's lesson curricula are compared with those of social sciences equivalent courses taught in the same age groups in Azerbaijan and Turkmenistan the comparison with the structures is emphasized. In this context, the question of our research is determined as follows:

Social Studies course taught in Azerbaijan and Turkmenistan in the same age group as the Social Studies course taught in secondary schools in Turkey (5th, 6th, 7th and 8th grade) and the Republic of Turkey History of Revolution and Atatürkism lesson curricula what are the similarities and differences in purpose, content, learning-teaching processes and measurement-evaluation dimensions?

The aim of this study is to compare the curriculums of the social sciences courses taught in Azerbaijan and Turkmenistan with the curriculums of the social sciences course in Turkey and the curriculums of the Turkish Republic

¹ Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde hazırlanmakta olan "Ortaokul Sosyal Bilgiler Ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi Ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programlarının Azerbaycan Ve Türkmenistan'daki Eşdeğer Derslerin Öğretim Programlarıyla Karşılaştırılması" başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

² Doç. Dr., Uşak Üniversitesi Eğitim Fakültesi

³ Yrd. Doç. Dr., Uşak Üniversitesi Eğitim Fakültesi

⁴ Doktora Öğrencisi, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Bu makale iThenticate programı ile taranmıştır.

Makale Gönderim Tarihi: 04/12/2017-Kabul Tarihi: 12/12/2017

Revolution History and Atatürkism course in order to contribute to the comparative social sciences curriculum. similarities and differences.

The original side that distinguishes this work from the other studies is that there is no study comparing in depth the social sciences course taught in our country up to now and the structures of the curriculums of Turkish Republic History of Revolution and Ataturkism course with the social sciences courses in Azerbaijan and Turkmenistan. this study is important for this shortcoming. In addition, this study is also important in determining the deficiencies of the Turkish education system and eliminating these deficiencies.

Research is limited to these classes because secondary school (5. 6. 7. and 8.) classes are included in the study. The research is limited to the curriculum of the Social Studies course of Azerbaijan and Turkmenistan in 2016-2017 academic year and the curriculum of the Republic of Turkey History of Revolution and Ataturkism course in 2016-2017 academic year. In addition, research has been limited to these four dimensions as the purpose, content, learning-teaching process and measurement-evaluation dimensions are discussed.

Introduction

In order to make the teaching program of the Social Studies course, which deals with the relations of people with people and people to the societies, it is necessary to reflect the aim, content, learning-teaching processes and measurement-evaluation approaches in full (Doğanay, 2008). Whether curriculums reflect these approaches in full measure emerges when compared with curricula of other countries.

Assessment and comparison of curricula are carried out in order to determine whether the effectiveness of the program applied in general is successful or not, and in the personal sense, to determine the learning deficits or the level of learning of the students (Özdemir, 2009). In other words, the curriculum aims to improve the quality of education by improving the education given to us. For this, it is necessary to compare the curriculums of the curricula with curriculums of other nations and determine the deficiencies and develop the curriculum.

By means of comparative education programs, countries can be informed about education programs of other countries as well as developing solutions

to problems in education programs (İnci, 2009). Thus, each country compares the education system of its own country with the education systems of different countries, and compares the education system of its own country with the education systems of the countries of the world. In this study, we will examine the comparison of the social sciences and the Turkish Republic Revolution History and Atatürkism lesson curricula in Azerbaijan and Turkmenistan with the social sciences taught in the same age groups and the curriculum of the equivalent courses.

Methods

In the research, a descriptive document from qualitative research methods is used. This work is the result of scanning various sources. It has been examined in detail by accessing the social sciences of the countries included in the research and the curriculums of the Turkish Republic Revolution History and Atatürk's lessons and Social Studies equivalent courses. In addition, in order to reach more detailed and healthy information and to increase the validity and reliability of the study, the textbooks of the countries that are included in the sampling are examined along with the curriculum of the social studies equivalent courses.

The sample of the research is composed of Azerbaijan and Turkmenistan from the Republic of Turkey and Turkic Republics. The countries included in the sampling were selected as the objective sampling method. In the objective sample; in order to conduct in-depth research in terms of the purpose of the study, information-rich situations are selected (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2008). The fieldwork was scanned during the collection of the data, the educational systems of the sample countries were examined and studies such as dissertations, books, articles related to the social studies curricula were screened.

Content analysis was done in this study. The main purpose of content analysis; The data obtained are examined in depth to reach explanatory concepts and data (Tedmem, Palancı, Kandemir and Dündar, 2014). Firstly, countries included in the research were identified and curriculums of the courses given in Social Studies in these countries were compared in terms of purpose, content, learning-teaching process and measurement-evaluation dimensions. As a result of these comparisons, the similarities and differences between the programs of the courses taken by the countries within the scope of Social Studies have been revealed.

Findings

In this section, the findings obtained from the objectives, content, learning-teaching process and measurement-evaluation dimensions of the curriculum of the Social Sciences and Republic of Turkey History of Revolution and Atatürk's lesson curriculum of Azerbaijan and Turkmenistan are given.

When the curriculums of Social Studies and Social Studies equivalent courses taught in Turkey, Azerbaijan and Turkmenistan are examined, it reflects the national values of the aims, content and learning processes expressed in the curriculum, preserves and develops social and cultural values, informs about the cultures of other nations, flexible, feasible, open and clear, connected with everyday life, guiding students and developing students; no information was reached regarding the emphasis on cooperation with the parents.

However, while there is no information about the importance of special days and weeks in content and learning-teaching processes for purposes stated in the curriculums of the Social Studies and Social Studies equivalent courses taught in Turkey and Turkmenistan, and in the learning-teaching process the importance of special days and weeks is mentioned.

In addition, when the curriculums of social sciences and social sciences equivalent courses taught in Turkey, Azerbaijan and Turkmenistan are examined, the measurement-evaluation dimension of curriculum is scientific, flexible, applicable, clear and related to everyday life, guides students to develop students, while it is seen that students are multidimensional in nature; no information was reached regarding the emphasis on cooperation with the parents.

Conclusion

When the curriculums of Social Studies and Social Studies courses in Turkey, Azerbaijan and Turkmenistan are examined, it is seen that the curriculums of Social Studies and Turkish Republic History of Revolution and Kemalism courses are more extensive and comprehensive.

Öz

Bu çalışma; Türkiye'deki ortaokullarda (5. 6. 7. ve 8. sınıflarda) okutulan Sosyal Bilgiler dersi ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programlarının yapıları ile Azerbaycan ve Türkmenistan'daki Sosyal Bilgiler dersi ile eşdeğer derslerin öğretim programlarının yapılarını (amaç, içerik, öğrenme-öğretme süreci ve ölçme-değerlendirme) inceleyerek

benzerlik ve farklılıkları ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu çalışmayı diğer çalışmalardan ayıran ve orijinal kılan tarafı: şimdiye kadar ülkemizde okutulan Sosyal Bilgiler dersi ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programlarının yapılarının Azerbaycan'da ve Türkmenistan'da okutulan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları yapılarıyla derinlemesine karşılaştıran bir çalışmanın olmaması ve bu çalışmanın bu eksikliği gidermek adına önemli olmasıdır. Bu çalışma Türk eğitim sisteminin eksikliklerini tespit ederek bu eksikliklerin giderilmesi açısından da önemlidir. Araştırmada nitel araştırma modellerinden doküman incelemesi metodu kullanılmıştır. Ayrıca araştırmada var olan bir durum ortaya konmak amaçlandığından tarama modeli kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler, karşılaştırmalı eğitim, öğretim programı, Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük

Abstract

This work; Social Studies lesson taught at secondary schools in Turkey (5th, 6th, 7th and 8th grades) and the projects of the Republic of Turkey Revolution History and Atatürkism lesson curricula and the curricula of the lessons equivalent to the Social Studies lesson in Azerbaijan and Turkmenistan , learning-teaching process and measurement-evaluation) to reveal similarities and differences. The original side that distinguishes this work from the other studies is that there is no study comparing in depth the social sciences course taught in our country up to now and the structures of the curriculums of Turkish Republic History of Revolution and Atatürkism course with the social sciences courses in Azerbaijan and Turkmenistan. this study is important for this shortcoming. This study is also important in determining the deficiencies of the Turkish education system and eliminating these deficiencies. The qualitative research models in the study used the document review method. In addition, a screening model was used because it was aimed at establishing an existing situation in the research.

Keywords: Social Studies, comparative education, curriculum, the history of the Republic of Turkey and Kemalism

Giriş

Eğitim ülkelerin gelişmişlik düzeylerini gösteren en önemli ölçütlerden biridir ve her ülke eğitim düzeyini çağdaş standartlara ulaştırmayı amaçlamaktadır. Ülkeler farklı ülkelerin ders kitaplarını ve öğretim programlarını inceleyerek, faydalı yanlarını kendi ülkelerinin öğretim programlarına entegre etmek için büyük çaba sarf etmektedirler.

Öğretim programı; okullarda veya okulların dışında öğrencilere kazandırılmak istenen herhangi bir dersin öğretilmesiyle alakalı bütün faaliyetleri kaplayan etkinlikler düzeneği olarak adlandırılabilir (Demirel, 2011). Bu yaşantılar düzeneği her ders için ayrı ayrı düzenlenmektedir ve her dersin ayrı bir öğretim programı vardır. Bu durum Sosyal Bilgiler için de geçerlidir ve Sosyal Bilgilerin öğretim programının merkezinde birey yani insan yer almaktadır.

İnsanların insanlarla ve insanların toplumlarla olan ilişkilerini ele alan Sosyal Bilgiler dersinin öğretim programının verimli olabilmesi için, amaç, içerik, öğrenme-öğretme süreçleri ile ölçme-değerlendirme yaklaşımlarının tam anlamıyla yansıtılması gerekmektedir (Doğanay, 2008). Öğretim programlarının bu yaklaşımları tam anlamıyla yansıtıp yansıtmadığı ise diğer ülkelerin öğretim programlarıyla karşılaştırıldığında ortaya çıkmaktadır.

Öğretim programlarını değerlendirip karşılaştırma, genel anlamda uygulanan programın etkinliğinin başarılı olup olmadığını, şahsi anlamda ise öğrencilerin öğrenme eksikliklerini ya da ne düzeyde öğrendiklerini belirlemek amacıyla yapılmaktadır (Özdemir, 2009). Yani öğretim programı bizlere verilen eğitimin iyileştirilmesini sağlayarak öğretimin kalitesini yükseltmeyi amaçlamaktadır. Bunun için de öğretim programlarının diğer ulusların öğretim programlarıyla karşılaştırılarak eksikliklerin belirlenip programın geliştirilmesi gerekmektedir.

Karşılaştırmalı eğitim; farklı ülkelerdeki eğitim sistemlerinin farklılık ve benzerliklerini belirlemeye çalışan, olguları açıklayan ve eğitim uygulamaları konusunda fikirler ortaya koyan bir disiplindir. Karşılaştırmalı eğitim alanı, eğitim sistemlerini siyasal, sosyal ve kültürel etkenleri göz önünde bulundurarak irdeleyen bir alandır. Ayrıca bu alan, ülkelerin karşılaştığı eğitimle ilgili sorunları ve bu sorunların ortaya çıkış sebeplerini saptayarak yorumlamaya çalışır. Karşılaştırmalı eğitimde herhangi bir eğitim sistemi irdelenirken, sadece eğitim veren kurumların irdelenmesi yeterli değildir, bunun arkasındaki faktörler de göz önünde bulundurulmalıdır. Bu anlamda karşılaştırmalı eğitim, eğitim uygulamaları

konusunda bilinenlerin arkasında neler olduğunu inceleyip, eğitimi etkileyen sosyal ve siyasal etkenleri araştırır (Sezgin, 2008).

Eğitim-öğretimde planlanan durum ile ulaşılan durum arasındaki farkın saptanması ve verimliliğin artırılması ancak eğitim-öğretim çalışmalarının geliştirilmesi ile mümkün olabilmektedir. Eğitim-öğretim çalışmalarının geliştirilmesinde hedeflenen amaçların ne ölçüde gerçekleştirilebildiği, kaynakların ne derece etkili kullanılabildiği ve hizmet sürecinin denetlenmesi önemli bir yer tutmaktadır. Bunun için de eğitim-öğretimin değerlendirilip karşılaştırılması çok önemlidir (Demirkasımoğlu, 2011).

Ülkelerin eğitim sistemleri genel olarak bazı özelliklerden ve bazı uygulamalardan dolayı birbirlerinden farklı olabilmektedir. Bu farklılıkların neler olduğunu öğrenmek için o ülkelerin eğitim sistemlerini karşılaştırmak gerekmektedir (Kalemoğlu Varol ve İmamoğlu, 2014). Ülkelerin kendilerine has eğitim sistemleri ve bu eğitim sistemlerinin yönetim yapıları vardır. Ülkelerin eğitim sistemlerinin yapılarının incelenmesi eğitim sistemleri hakkında bilgi sahibi olmamıza yardımcı olur (Yıldırım, 2010). Ülkeler karşılaştırmalı eğitim programları sayesinde hem diğer ülkelerin eğitim programlarından haberdar olurlar hem de eğitim programlarındaki sorunlara çözüm önerileri geliştirebilirler (İnci, 2009). Böylece her ülke kendi ülkesi ile farklı ülkelerin eğitim sistemlerini karşılaştırarak, kendi ülkesinin eğitim sistemini dünya ülkelerin eğitim sistemleri ile kıyaslama olanağını yakalar. Biz de bu çalışmamızda ülkemizde ortaokullarda okutulan Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programlarının yapılarının Azerbaycan'da ve Türkmenistan'da aynı yaş gruplarında okutulan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programlarının yapılarıyla karşılaştırılması üzerinde duracağız.

Problem Durumu

Bu çalışmamızda ülkemizde ortaokuldaki (5. 6. 7. ve 8. sınıf) öğrenci grupların gördükleri Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programlarının yapılarının Azerbaycan'da ve Türkmenistan'da aynı yaş gruplarında okutulan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programlarının yapılarıyla karşılaştırılması üzerinde duracağız. Bu bağlamda araştırmamızın ana sorusu şu şekilde belirlenmiştir:

Türkiye'deki ortaokullarda (5. 6. 7. ve 8. sınıf) okutulan Sosyal Bilgiler dersi ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programları ile aynı yaş grubunda Azerbaycan'da ve Türkmenistan'da okutulan Sosyal Bilgiler dersleriyle ilgili eşdeğer derslerin öğretim programlarının amaç, içerik, öğrenme-öğretme süreçleri ile ölçme-

değerlendirme boyutlarında ne gibi benzerlik ve farklılıkları bulunmaktadır?

Araştırmanın Amacı

Bu çalışma karşılaştırmalı Sosyal Bilgiler öğretim programına katkı sağlayabileceği düşünülerek Türkiye'deki Sosyal Bilgiler dersi ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programlarının yapılarının Azerbaycan ve Türkmenistan okutulan Sosyal Bilgiler dersi ile eşdeğer derslerin öğretim programlarını karşılaştırarak, bu üç ülkenin öğretim programlarının yapıları arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları ortaya koymayı amaçlamaktadır. Ayrıca bu çalışma Türkiye'deki Sosyal Bilgiler dersi kapsamındaki derslerin öğretim programlarını değerlendirerek mevcut Sosyal Bilgiler öğretim programının eksikliklerini gidermeyi ve ilerisi için yol göstermeyi de amaçlamaktadır.

Araştırmanın Önemi

Bu çalışmayı diğer çalışmalardan ayıran ve orijinal kılan tarafı: şimdiye kadar ülkemizde okutulan Sosyal Bilgiler dersi ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programlarının yapılarının Azerbaycan'da ve Türkmenistan'da okutulan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programlarının yapılarıyla derinlemesine karşılaştıran bir çalışmanın olmaması ve bu çalışmanın bu eksikliği gidermek adına önemli olmasıdır. Ayrıca bu çalışma Türk eğitim sisteminin eksikliklerini tespit ederek bu eksikliklerin giderilmesi açısından da önemlidir.

Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları

Ülkemizin Sosyal Bilgiler dersi ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programları ile Azerbaycan'da ve Türkmenistan'da okutulan Sosyal Bilgiler kapsamındaki derslerin öğretim programlarının derinlemesine karşılaştıran bir çalışmanın olmamasından dolayı çalışmaya Türkiye Cumhuriyeti ile Türkiye Cumhuriyetleri'nden Azerbaycan ve Türkmenistan dâhil edilmiştir.

Araştırmaya ortaokul (5. 6. 7. ve 8.) sınıfları dâhil edildiği için, araştırma bu sınıflar ile sınırlıdır. Araştırma 2016-2017 eğitim-öğretim yılında ülkemizin Sosyal Bilgiler dersi ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programları ile 2016-2017 eğitim-öğretim yılında Azerbaycan ve Türkmenistan'daki Sosyal Bilgiler kapsamındaki derslerin öğretim programlarıyla sınırlıdır. Ayrıca araştırmada amaç, içerik, öğrenme-öğretme süreci ile ölçme-değerlendirme boyutları ele alındığı için araştırma bu dört boyut ile sınırlı tutulmuştur.

Araştırma Sorusu ve Alt Sorular

Araştırmanın ana sorusu: Türkiye'deki ortaokullarda (5. 6. 7. ve 8. sınıf) okutulan Sosyal Bilgiler dersi ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programlarının yapılarının Azerbaycan'da ve Türkmenistan'da okutulan eşdeğer derslerin öğretim programlarının yapılarının amaç, içerik, öğrenme-öğretme süreçleri ile ölçme-değerlendirme boyutlarında benzerlik ve farklılıklar nelerdir?

Araştırmanın alt soruları ise şu şekilde belirlenmiştir:

Türkiye'deki Sosyal Bilgiler dersi ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programları ile Azerbaycan'daki ve Türkmenistan'daki eşdeğer derslerin öğretim programlarının amaç boyutunda benzerlik ve farklılıklar nelerdir?

Türkiye'deki Sosyal Bilgiler dersi ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programları ile Azerbaycan'daki ve Türkmenistan'daki eşdeğer derslerin öğretim programlarının içerik boyutunda benzerlik ve farklılıklar nelerdir?

Türkiye'deki Sosyal Bilgiler dersi ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programları ile Azerbaycan'daki ve Türkmenistan'daki eşdeğer derslerin öğretim programlarının öğrenme-öğretme süreçleri boyutunda benzerlik ve farklılıklar nelerdir?

Türkiye'deki Sosyal Bilgiler dersi ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programları ile Azerbaycan'daki ve Türkmenistan'daki eşdeğer derslerin öğretim programlarının ölçme-değerlendirme boyutunda benzerlik ve farklılıklar nelerdir?

Araştırmanın Yöntemi

Öğretim programlarını karşılaştırmak için öncelikle alana hakim olup alanda önde gelen yazarların eserleri hakkında bilgi sahibi olmak gerekmektedir. Programın boyutlarını ve öğelerini mukayese ederken alanyazında bazı kaynaklar çalışmamıza ışık tutmuştur (Posner, 2004; Ertürk, 2013; Gelen ve Beyazıt, 2007; Demirel, 2011; ve Özdemir, 2009).

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın modeli, çalışma grubu, verilerin toplaması ile verilerin analizi yer almaktadır.

Araştırmanın Modeli

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden betimsel bir doküman inceleme deseni kullanmıştır. Bu çalışma çeşitli kaynakların taranması sonucu gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya dâhil edilen ülkelerin Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersleri ile Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programlarına ulaşarak ayrıntılı olarak incelenmiştir. Ayrıca daha detaylı ve sağlıklı bilgilere ulaşıp, çalışmanın geçerlik ve güvenilirliğini arttırmak için örnekleme dâhil edilen ülkelerin Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programlarıyla birlikte ders kitaplarını da incelenmiştir.

Araştırmanın Evren ve Örnekleme

Araştırmanın örneklemini, Türkiye Cumhuriyeti ile Türki Cumhuriyetler'den Azerbaycan ve Türkmenistan oluşturmaktadır. Örnekleme dâhil edilen ülkeler amaçsal örnekleme usulü seçilmiştir. Amaçsal örnekleme; yapılan çalışmanın amacı açısından derinlemesine araştırma yapmak amacıyla bilgi bakımından zengin durumlar seçilmektedir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2008). Bu seçimde ülkelerin ilgili derslerinin öğretim programlarına ve ders kitaplarına ulaşılabilirliği ve ulaşılan öğretim programları ile ders kitaplarının ilgili bölümlerinin çevrilebilmesi göz önünde bulundurularak seçilmiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Verilerin toplanmasında alan yazısı taraması yapılmıştır. Örnekleme içeren ülkelerin eğitim sistemleri incelenerek Sosyal Bilgiler öğretim programları ile ilgili tez, kitap, makale gibi çalışmalar taranmıştır. Ayrıca Azerbaycan ile Türkmenistan'da ortaokullarda (5. 6. 7. ve 8. sınıf) okutulan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer dersler, uzman görüşleri doğrultusunda belirlenip o derslerin öğretim programları ve ders kitapları elde edilip incelenmiştir.

Bu çalışmada içerik analizi yapılmıştır. İçerik analizinde temel amaç; elde edilen veriler derinlemesine incelenerek açıklayıcı kavramlara ve verilere ulaşmaktır (Tedmem, Palancı, Kandemir ve Dünder, 2014). Öncelikle araştırmaya dahil edilen ülkeler tespit edilmiştir ve bu ülkelerde Sosyal Bilgiler kapsamında verilen derslerin öğretim programları amaç, içerik, öğrenme-öğretme süreci ve ölçme-değerlendirme boyutlarında karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırmalar sonucunda ülkelerin Sosyal Bilgiler kapsamında aldıkları derslerin programları arasındaki benzerlik ve farklılıklar ortaya konulmuştur.

Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde ortaokul Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programlarının Azerbaycan ve Türkmenistan'daki Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programlarının amaç, içerik, öğrenme-öğretme süreci ve ölçme-değerlendirme boyutlarından elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Amaç Boyutunda Bulgular ve Yorumlar Boyutunda Bulgular ve Yorumlar

Çalışmanın bu bölümünde Sosyal Bilgiler dersi ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programları ile Azerbaycan'da ve Türkmenistan'da okutulan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programlarının amaç boyutuna göre değerlendirilmesi söz konusudur.

Türkiye'de okutulan Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerinin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında dile getirilen amaçların toplumsal ve kültürel değerleri koruyup geliştirir nitelikte olduğu görülmektedir. Sosyal Bilgiler derslerinin öğretim programlarının amaçları arasında yer alan *“Öğrencilerin Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel öge ve süreçleri kavrayarak, millî bilincin oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul etmelerini amaçlar”* maddesi ile Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programı amaçları arasında yer alan *“Öğrencilerin Atatürk İlke ve İnkılaplarının Türkiye Cumhuriyeti'nin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasındaki yerini kavramalarını; laik, demokratik, ulusal ve çağdaş değerleri yaşatmaya istekli olmalarını amaçlar”* maddesi bunun bir kanıtıdır.

Azerbaycan'da okutulan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında dile getirilen amaçların esnek nitelik taşıdıkları görülmektedir. 5. 6. 7. ve 8. sınıflarda okutulan *“Azerbaycan Tarihi”* dersi öğretim programının amaçları arasında yer alan *“Öğrencilerin Azerbaycan ve Dünya ülkelerinde yaşanan önemli olay ve süreçleri anlamalarını amaçlar”* ifadesi ile 6. 7. ve 8. sınıflarda okutulan *“Coğrafya”* dersi öğretim programının amaçları arasında yer alan *“Öğrencilerin Azerbaycan'ın uluslararası ekonomik ilişkileri hakkında bilgi sahibi olmalarını amaçlar”* ifadesi bunu destekler niteliktedir.

Türkmenistan'da okutulan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında dile getirilen amaçların ulusal değerleri yansıttığı görülmektedir. 5. sınıflarda okutulan *“Eski Dünya Tarihi”* dersi öğretim programının amaçları arasında yer alan *“Öğrencilerin*

kendi ülkelerinin tarihini öğrenmek amacıyla Türkmenlerin atalarının tarihini anlatan tarihi bilimleri öğrenmelerini amaçlar” maddesi ile 6. sınıflarda okutulan “Orta Asırlar Tarihi” dersi öğretim programının amaçları arasında yer alan “Öğrencilerin kendi ülkelerinin tarihini ve eserlerini bilmeleri amaçlar” maddesi bunun bir göstergesidir.

Yukarıdaki örneklerden de anlaşıldığı gibi genel olarak; Türkiye, Azerbaycan ve Türkmenistan’da okutulan Sosyal Bilgiler ve Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında dile getirilen amaçların ulusal değerleri yansıtır, toplumsal ve kültürel değerleri koruyup geliştirir, diğer ulusların kültürleri hakkında bilgi verir, bilimsel, esnek, uygulanabilir, açık ve net, günlük hayatla bağ kurulabilir, öğrencilere rehber olup öğrencileri geliştirir nitelikte olduğu görülmektedir; velilerle işbirliği vurgusuna bahsedilen bilgilere ulaşılmamıştır.

Ayrıca Türkiye ve Türkmenistan’da okutulan Sosyal Bilgiler ve Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programlarında dile getirilen amaçlarda özel gün ve haftaların öneminden bahsedilen bilgilere yer verilmezken, Azerbaycan’da okutulan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programlarında özel gün ve haftaların öneminden bahsedilen bilgilere yer verilmiştir.

İçerik Boyutunda Bulgular ve Yorumlar

Çalışmanın bu bölümünde Sosyal Bilgiler dersleri ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programları ile Azerbaycan’da ve Türkmenistan’da okutulan Sosyal Bilgiler kapsamındaki derslerin öğretim programlarının içerik boyutuna göre değerlendirilmesi söz konusudur.

Türkiye’de okutulan Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerinin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarının içerikleri arasında yer verilen konuların bilimsel nitelikte olduğu görülmektedir. 6. sınıf Sosyal Bilgiler dersinin yedinci ünitesi olan “Elektronik Yüzyıl” ünitesinde öğrencilere kazandırılmak istenen “Tıp alanındaki buluş ve gelişmelerle insan hayatı ve toplumsal dayanışma arasındaki ilişkiyi fark eder” kazanımı ile Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinin üçüncü ünitesi olan “Ya İstiklal, Ya Ölüm!” ünitesinde öğrencilere kazandırılmak istenen “Kurtuluş Savaşı’nın yaşandığı ortamda Atatürk’ün Maarif Kongresi yaparak Türkiye’nin milli ve çağdaş eğitimine verdiği önemi kavrar” kazanımı buna örnek olarak gösterilebilir.

Azerbaycan'da okutulan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında dile getirilen içerikte özel gün ve haftaların öneminden bahseden bilgilere yer verilmiştir. 5. sınıflarda okutulan Hayat Bilgisi dersi öğretim programının içeriğinde yer verilen "*Genel Halk Bayramı*" konusu buna örnek olarak gösterilebilir.

Türkmenistan'da okutulan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında dile getirilen içeriğin diğer ulusların kültürleri hakkında bilgi verdiği görülmektedir. 6. sınıflarda okutulan Orta Çağ Tarihi dersi öğretim programının içeriğinde yer verilen "*Orta Çağlarda Asya Halklarının Yaşayışları*" konusu ile "*III-VII. Yüzyıllarda İran*" konusu bunu destekler niteliktedir.

Yukarıdaki örneklerden de anlaşıldığı gibi genel olarak; Türkiye, Azerbaycan ve Türkmenistan'da okutulan Sosyal Bilgiler ve Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında dile getirilen içeriklerin ulusal değerleri yansıtır, toplumsal ve kültürel değerleri koruyup geliştirir, diğer ulusların kültürleri hakkında bilgi verir, bilimsel, esnek, uygulanabilir, açık ve net, günlük hayatla bağ kurulabilir, öğrencilere rehber olup öğrencileri geliştirir nitelikte olduğu görülmekteyken; velilerle işbirliği vurgusuna bahseden bilgilere ulaşılmamıştır.

Ayrıca Türkiye ve Türkmenistan'da okutulan Sosyal Bilgiler ve Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programlarındaki içeriklerde özel gün ve haftaların öneminden bahsedilen bilgilere yer verilmezken, Azerbaycan'da okutulan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programlarındaki içeriklerde özel gün ve haftaların öneminden bahsedilen bilgilere yer verilmiştir.

Öğrenme-Öğretme Süreçleri Boyutunda Bulgular ve Yorumlar

Çalışmanın bu bölümünde Sosyal Bilgiler dersi ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programları ile Azerbaycan'da ve Türkmenistan'da okutulan Sosyal Bilgiler kapsamındaki derslerin öğretim programlarının öğrenme-öğretme sürecine göre değerlendirilmesi söz konusudur.

Türkiye'de okutulan Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerinin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarının öğrenme-öğretme süreçleri içerisinde yer alan etkinliklerin günlük hayatla bağ kurulabilen bir niteliğe sahip oldukları görülmektedir. 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersinin beşinci ünitesi olan "*Ekonomi ve Sosyal Hayat*"

ünitesinde öğrencilere kazandırılmak istenen "Gelin Meslek Seçelim, Öğrencilerin değişik meslekleri tanıyarak ilgi ve yetenekleri doğrultusunda tercih yapmaları istenir" etkinliği ile Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinin üçüncü ünitesi olan "Ya İstiklal, Ya Ölüm!" ünitesinde öğrencilere yaptırılmak istenen "Eser İnceliyoruz, Kurtuluş Savaşı ile ilgili roman ve hikâyeler okunarak eserlerdeki olay ve olguların tarihî gerçeklerle ilişkisi saptanır" etkinliği buna örnek olarak gösterilebilir.

Azerbaycan'da okutulan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarının öğrenme-öğretme süreçleri içerisinde yer alan etkinliklerin uygulanabilir nitelik taşıdığı görülmektedir. 6. sınıf Coğrafya dersi öğretim programının üçüncü ünitesi olan "Yerin Katı Tabakası" ünitesinin beşinci konusu olan "Zelzele Zamanı Ne Etmeli" konusunda öğrencilere yaptırılmak istenen "Hesap edin ki dağıtıcı zelzele baş göstermiştir. Bu zamanda yerli ahali, hakimiyet organları ve fevkalade haller komisyonunu görevlendirerek tatbikat yaptırım: 3 gruba ayrılın A) uygun anahtar sözlerden istifade ederek vazifelerin bölüştürülmesi B) ve nasıl yerine getirilmesi fikirlerinizi dayandırın" uygulanabilir bir nitelik taşımaktadır. Gruplar: 1. Grup: Halk, 2. Grup: Ülke ve yerel hakimiyet organları, 3. Grup: Fevkalade haller komisyonu" etkinliği bunun bir kanıtıdır.

Türkmenistan'da okutulan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarının öğrenme-öğretme süreçleri içerisinde yer alan etkinliklerin açık ve net nitelik taşıdıkları görülmektedir. 5. sınıflarda okutulan Fiziki Coğrafya dersi öğretim programında yer alan 'Yer Şekillerinin Görünüşleri' ünitesinde öğrencilere yaptırılmak istenen "Ölçek birliği şekillerini deftere yazın ve çizerek gösteriniz", "Verilen ölçek birliği boyunca kendi okuduğunuz okulun planını yapınız", "Önemli belgeleri defterinize çiziniz" ve "Plan boyunca asimetrik aralığı verilen noktaların yüksekliğini belirtiniz" etkinlikleri ile 6. sınıflarda okutulan Bölgeler ve Okyanusların Fiziki Coğrafyası dersi öğretim programında yer alan 'Bölgeler ve Okyanuslar' ünitesinde öğrencilere yaptırılmak istenen "Afrika'nın uç noktalarını, okyanuslarını, denizlerini, boğazlarını ve adalarını haritada çizerek gösteriniz", "Afrika'nın büyük dağlarının ve düzlüklerinin isimlerini deftere yazıp haritada belirtiniz", "Afrika'nın önemli denizlerini ve göllerini haritada göstererek isimlerini yazınız" ve "Dilsiz haritadan faydalanarak normal haritada Afrika'nın iklim kuşaklarını ve orman alanlarını gözden geçiriniz" etkinlikleri bunun bir göstergesidir.

Yukarıdaki örneklerden de anlaşıldığı gibi genel olarak; Türkiye, Azerbaycan ve Türkmenistan'da okutulan Sosyal Bilgiler ve Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim

programlarının öğrenme-öğretme süreçleri içerisinde yer alan etkinliklerin ulusal değerleri yansıtır, toplumsal ve kültürel değerleri koruyup geliştirir, diğer ulusların kültürleri hakkında bilgi verir, bilimsel, esnek, uygulanabilir, açık ve net, günlük hayatla bağ kurulabilir, öğrencilere rehber olup öğrencileri geliştirir nitelikte olduğu görülmektedir; velilerle işbirliği vurgusuna bahsedilen bilgilere ulaşılmamıştır.

Ayrıca Türkiye ve Türkmenistan'da okutulan Sosyal Bilgiler ve Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programlarının öğrenme-öğretme süreçleri içerisinde yer alan etkinliklerde özel gün ve haftaların öneminden bahsedilen bilgilere yer verilmezken, Azerbaycan'da okutulan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programlarının öğrenme-öğretme süreçleri içerisinde yer alan etkinliklerde özel gün ve haftaların öneminden bahsedilen bilgilere yer verilmiştir.

Ölçme-Değerlendirme Boyutunda Bulgular ve Yorumlar

Çalışmanın bu bölümünde Sosyal Bilgiler dersi ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programları ile Azerbaycan'da ve Türkmenistan'da okutulan Sosyal Bilgiler kapsamındaki derslerin öğretim programlarının ölçme-değerlendirme boyutuna göre değerlendirilmesi söz konusudur.

Türkiye'de okutulan Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerinin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarının ölçme-değerlendirme boyutunun öğrencilere rehber olup öğrencileri geliştirecek nitelikte olduğu görülmektedir. 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersinin dördüncü ünitesi olan "Ürettiklerimiz" ünitesinde "*Girişimciliğin ekonomik sürece etkisi vurgulanır*" konusu öğrencilere öğretilirken öğrencileri değerlendirmek için gözlem, öz değerlendirme formu, açık uçlu sorular, proje, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler kullanılarak değerlendirme yapılırken, Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinin dördüncü ünitesi olan "Çağdaş Türkiye Yolunda Adımlar" ünitesinde "1933 yılındaki İnkılap Sergisinden hareketle, Atatürk'ün resim sanatına verdiği önem vurgulanacaktır" konusu öğrencilere öğretilirken öğrencileri değerlendirmek için "*gözlem, öz değerlendirme formları, sözlü tarih değerlendirme, açık uçlu sorular, çoktan seçmeli sorular, proje ve poster hazırlatılarak, kavram haritası*" yapılarak, öğrenci ürün dosyası (portfolyo), dereceli puanlama anahtarı kullanılarak değerlendirme yapılması bunu destekler niteliktedir.

Azerbaycan'da okutulan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarının ölçme-değerlendirme

boyutunun öğrenci farklılıklarını dikkate alıp öğrencileri çok boyutlu değerlendirdikleri görülmektedir. Azerbaycan'da okutulan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerinin öğretim programlarında belirtilen her ders ile ilgili ünitelerin sonlarında öğrencileri değerlendirmek için kullanılan ölçme-değerlendirme etkinlikleri bunun kanıtıdır. Örneğin; 7. sınıf Coğrafya dersinin birinci ünitesi olan "Yer Hakkında Bilgilerin Gelişimi" ünitesinde öğrencileri değerlendirmek için "gözlem, açık uçlu sorular, proje-performans ödevleri, çoktan seçmeli testler, eşleştirmeli testler, boşluk doldurmalı testler, kavram haritası, küme çalışması ve tartışma" teknikleri kullanarak değerlendirilmektedirler.

Yukarıdaki örneklerden de anlaşıldığı gibi genel olarak; Türkiye, Azerbaycan ve Türkmenistan'da okutulan Sosyal Bilgiler ve Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarının ölçme-değerlendirme boyutunun bilimsel, esnek, uygulanabilir, açık ve net, günlük hayatla ilişkili, öğrencilere rehber olup öğrencileri geliştirir, öğrenci farklılıklarını dikkate alıp öğrencileri çok boyutlu değerlendirir nitelikte olduğu görülmekteyken; velilerle işbirliği vurgusuna bahsedilen bilgilere ulaşılmamıştır.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

5. 6. 7. ve 8. sınıflarda Sosyal Bilgiler kapsamında ülkemizde Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersleri okutulmaktayken, Azerbaycan'da Azerbaycan Tarihi, Hayat Bilgisi, Coğrafya, Eski Dünya Tarihi ve Genel Tarih dersleri okutulmaktadır. Türkmenistan'da ise Yaşam İlkeleri, Fiziki Coğrafya, Bölgeler ve Okyanuslar Fiziki Coğrafyası, Türkmenistan Fiziki Coğrafyası, Türkmenistan İktisadi ve Yaşam Coğrafyası, Eski Dünya Tarihi, Orta Çağ Tarihi, Türkmenistan Tarihi, Yeni Tarih ve Türkmenistan Devlet ve Hukuk Esasları dersleri okutulmaktadır.

Türkiye, Azerbaycan ve Türkmenistan'da ortaokullarda (5. 6. 7. ve 8. sınıflarda) okutulan Sosyal Bilgiler ve Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları yapı bakımından incelenerek benzerlik ve farklılıkları ortaya konmuştur. Araştırmaya dahil edilen ülkelerin öğretim programları dört boyutta (amaç, içerik, öğrenme-öğretme süreci, ölçme-değerlendirme) ele alınmıştır.

Tartışma

Şimdiye kadar Sosyal Bilgiler kapsamında pek çok çalışma yapılmıştır ve bu çalışmaların içerisinde Sosyal Bilgiler öğretim programının yapısını ve

öğelerini inceleyen çalışmalar da yer almaktadır. Yapılan çalışmalar şüphesiz eğitim sisteminin geliştirilmesi amacı taşıdığından her birinin ayrı yeri ve önemi vardır. Bu bölümde çalışmamızın da konusu içinde yer alan Sosyal Bilgiler öğretim programları inceleyen yazarların çalışmalarına yer verilmiştir.

Gün (2007), “Türkiye ve İngiltere İlköğretim 4 ve 5. Sınıflar Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarının Karşılaştırılması” adlı yüksek lisans tezinde araştırmaya dahil edilen iki ülkenin Sosyal Bilgiler ile eş değer derslerin hedefleri, eğitim durumları ve sınama durumları karşılaştırılarak İngiltere’deki Sosyal Bilgiler kapsamında okutulan (Tarih, Coğrafya ve Vatandaşlık) dersleri öğretim programlarının Türkiye’deki Sosyal Bilgiler öğretim programına göre görsel olarak daha zengin ve daha esnek bir yapıda olduğu görülmüştür. Ayrıca Türkiye’de okutulan Sosyal Bilgiler öğretim programının geliştirilmesi gerektiği dile getirilmiştir.

İbrahimova, (2002), “Azerbaycan ve Türkiye’de Uygulanan Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının Karşılaştırılması” adlı tezinde Azerbaycan’ın 1918’den 2002’e kadar, Türkiye’nin ise 1908’den 2002’e kadar uygulanan ilköğretim-ilkokul-ortaokul programlarında yer alan Sosyal Bilgiler öğretim programlarını amaç, içerik ve yapı olarak inceleyip benzerlik ve farklılıklarını ortaya koymuştur. Çalışmanın sonunda İbrahimova Azerbaycan’daki Sosyal Bilgiler kapsamına giren Milli Tarih ve Milli Coğrafya derslerinin öğretimine daha fazla önem verilerek ders kitaplarının sayısının artırılması gerektiğini ve ders programlarındaki öğretim yöntem, teknik ve ilkelerinin zenginleştirilmesi gerektiğini vurgulamıştır. İbrahimova Türkiye ile ilgili önerisinde ise, Sosyal Bilgiler öğretim programının yeniden gözden geçirilerek ezberle yönelik konuların müfredattan çıkartılarak, güncel konulara ağırlık verilmesi gerektiğini dile getirmiştir.

Akpınar ve Aydemir (2012), “İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nu Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi” adlı makalede; araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenleri genel olarak derslerini geleneksel sunuş ve araştırma-inceleme stratejileri ile işlediklerini dile getirmişlerdir. Ayrıca öğretmenler derslerinde soru-cevap yöntemini her zaman kullandıklarını söylerken, problem çözme, beyin fırtınası, örnek olay ve tartışma tekniklerini sık sık kullandıklarını savunmuşlardır.

Kesten ve Özdemir (2010), “Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Ölçme-Değerlendirme Boyutunun Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirmesi:

Samsun İli Örneği” adlı makalede 2004–2005 öğretim yılında Türkiye’deki ilköğretim okullarında uygulamaya konulan altıncı ve yedinci sınıf Sosyal Bilgiler dersi öğretim programlarında yer alan ölçme değerlendirme etkinliklerinin gerçekleştirilmesine ilişkin öğretmen görüşlerine göre; araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin hepsi yeni Sosyal Bilgiler öğretim programının uygulanmaya konulmasıyla birlikte farklı ölçme-değerlendirme yöntemlerini kullanmaya başladıklarını ve bu uygulamanın yararına inandıkları belirtmişlerdir. Ancak araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin büyük çoğunluğu farklı ölçme-değerlendirme yöntemlerini uygularken zaman bulamadıklarını ve artan iş yoğunluğundan muzdarip olduklarını söylemişlerdir.

Bizim çalışmamızı bütün bu çalışmalardan ayıran ve orijinal kılan tarafı şimdiye kadar ülkemizde okutulan Sosyal Bilgiler dersi ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programlarının yapılarının Azerbaycan’da ve Türkmenistan’da okutulan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programlarının yapılarıyla derinlemesine karşılaştıran bir çalışmanın olmaması ve bu çalışmanın bu eksikliği gidermek adına önemli olmasıdır.

Sonuçlar

Türkiye’de okutulan Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programları ile Azerbaycan ve Türkmenistan’da okutulan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programlarının karşılaştırılmasına ilişkin sonuçlar şu şekildedir:

Araştırmaya dahil edilen ülkeler amaç boyutunda birbirleriyle karşılaştırıldığında çoğu yönden benzer oldukları görülmektedir. Türkiye’de Azerbaycan’da ve Türkmenistan’da Sosyal Bilgiler ve Sosyal Bilgiler ile eşdeğer okutulan derslerin amaçlarının ulusal değerleri yansıttığı, toplumsal ve kültürel değerleri koruyup geliştirdiği, diğer ulusların kültürleri hakkında bilgi verdiği, bilimsel, esnek, uygulanabilir, açık ve net, günlük hayatla bağ kurulabilen, öğrencilere rehber olup öğrencileri geliştiren nitelikte oldukları lakin velilerle işbirliğine vurgu yapan amaçların bulunmadığı görülmektedir.

Elde edilen bulgular sonucunda araştırmaya dahil edilen üç ülkenin amaçlar boyutunda bazı farklılıklarının olduğu görülmektedir. Türkiye’de ve Türkmenistan’da okutulan Sosyal Bilgiler ve Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin amaçlarında özel gün ve haftaların öneminden bahseden bilgilere yer verilmemişken Azerbaycan’da okutulan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer

derslerin amaçlarında özel gün ve haftaların öneminden bahseden bilgilere yer verilmiştir.

Araştırmaya dahil edilen ülkeler içerik boyutunda birbirleriyle karşılaştırıldığında; Türkiye’de Azerbaycan’da ve Türkmenistan’da Sosyal Bilgiler ve Sosyal Bilgiler ile eşdeğer okutulan derslerin içeriklerinin ulusal değerleri yansıttığı, toplumsal ve kültürel değerleri koruyup geliştirdiği, diğer ulusların kültürleri hakkında bilgi verdiği, bilimsel, esnek, uygulanabilir, açık ve net, günlük hayatla bağ kurulabilen, öğrencilere rehber olup öğrencileri geliştiren nitelikte oldukları gibi benzer yönler görülürken içeriklerde velilerle işbirliğine vurgu yapan bulgulara rastlanılmaz.

Elde edilen bulgular sonucunda araştırmaya dahil edilen üç ülkenin içerikler boyutunda bazı farklılıkların da olduğu görülmektedir. Türkiye’de ve Türkmenistan’da okutulan Sosyal Bilgiler ve Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin içeriklerinde özel gün ve haftaların öneminden bahseden bilgilere yer verilmemişken Azerbaycan’da okutulan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin içeriklerinde özel gün ve haftaların öneminden bahseden bilgilere yer verilmiştir.

Araştırmaya dahil edilen ülkeler öğrenme-öğretme süreçleri boyutunda birbirleriyle karşılaştırıldığında benzer yönlerinin; Türkiye’de Azerbaycan’da ve Türkmenistan’da Sosyal Bilgiler ve Sosyal Bilgiler ile eşdeğer okutulan derslerin öğrenme-öğretme süreçleri boyutunda yer verilen etkinliklerin ulusal değerleri yansıttığı, toplumsal ve kültürel değerleri koruyup geliştirdiği, diğer ulusların kültürleri hakkında bilgi verdiği, bilimsel, esnek, uygulanabilir, açık ve net, günlük hayatla bağ kurulabilen, öğrencilere rehber olup öğrencileri geliştiren nitelikte oldukları lakin velilerle işbirliğine vurgu yapan etkinliklere rastlanılmadığı görülmektedir.

Elde edilen bulgular sonucunda araştırmaya dahil edilen üç ülkenin öğrenme-öğretme süreçleri boyutunda bazı farklılıkların da olduğu görülmektedir. Türkiye’de ve Türkmenistan’da okutulan Sosyal Bilgiler ve Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğrenme-öğretme süreçleri boyutunda yer verilen etkinliklerin özel gün ve haftaların öneminden bahseden bilgilere yer verilmemişken Azerbaycan’da okutulan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğrenme-öğretme süreçleri boyutunda özel gün ve haftaların öneminden bahseden bilgilere yer verilmiştir.

Araştırmaya dahil edilen ülkeler ölçme-değerlendirme boyutunda birbirleriyle karşılaştırıldığında; Türkiye’de Azerbaycan’da ve

Türkmenistan'da Sosyal Bilgiler ve Sosyal Bilgiler ile eşdeğer okutulan derslerin ölçme-değerlendirme boyutunun bilimsel, esnek, uygulanabilir, açık ve net, günlük hayatla bağ kurulabilen, öğrencilere rehber olup öğrencileri geliştiren ve öğrenci farklılıklarını dikkate alıp öğrencileri farklı değerlendiren nitelikte oldukları gibi benzer yönler görülürken ölçme-değerlendirme boyutlarında velilerle işbirliğine vurgu yapmadığı görülmektedir.

Elde edilen bulgular sonucunda araştırmaya dahil edilen üç ülkenin ölçme değerlendirme boyutunda bazı farklılıkların da olduğu görülmektedir. Türkiye'de ve Türkmenistan'da okutulan Sosyal Bilgiler ve Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin ölçme-değerlendirme boyutunda özel gün ve haftaların öneminden bahseden bilgilere yer verilmemişken Azerbaycan'da okutulan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin ölçme-değerlendirme boyutunda özel gün ve haftaların öneminden bahseden bilgilere yer verilmiştir.

Ayrıca araştırmaya dahil edilen Türkiye, Azerbaycan ve Türkmenistan'da okutulan Sosyal Bilgiler ve Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde ülkemizde okutulan Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerinin öğretim programlarının daha geniş ve kapsamlı olduğu görülmektedir.

Öneriler

Elde edilen bulgular ışığında şu önerilerde bulunulmuştur:

Türkiye, Azerbaycan ve Türkmenistan'da ortaokullarda (5. 6. 7. ve 8. sınıflarda) okutulan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde amaç, içerik, öğrenme-öğretme durumları ve ölçme-değerlendirme boyutlarında velilerle işbirliği içerisinde olunmadığı görülmektedir. Öğretim programlarının amaç, içerik, öğrenme-öğretme durumları ve ölçme-değerlendirme boyutlarına veliler de dâhil edilerek öğretimde kalite arttırılmalıdır.

Türkiye, Azerbaycan ve Türkmenistan'da ortaokullarda (5. 6. 7. ve 8. sınıflarda) okutulan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin ders kitaplarının görselliği incelendiğinde; Azerbaycan'da okutulan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin ders kitaplarında görsel öğelere daha çok yer verildiği görülmektedir. Kalıcı, zevkli, anlaşılır ve hızlı öğrenmede görselliğin büyük öneme sahip olduğu herkes tarafından bilinmektedir. Bunun için Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersleriyle Türkmenistan'da okutulan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin ders kitaplarında görselliğe daha çok yer verilmelidir.

Türkmenistan’da ortaokul 5. 6. 7. ve 8. sınıflarda okutulan “Yaşam İlkeleri” dersi öğretim programının içeriğinde ‘yemek yeme adabı, banyo yapma alışkanlığı, beden sağlığının korunmasının önemi...’ gibi günlük hayatla ilişkili konular yer almaktadır. Ülkemizde Sosyal Bilgiler dersi ve Azerbaycan’da okutulan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programlarının içeriğinde buna benzer konulara yer verilmelidir.

Türkiye, Azerbaycan ve Türkmenistan’da ortaokullarda (5. 6. 7. ve 8. sınıflarda) okutulan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin ders kitapları incelendiğinde; Azerbaycan ve Türkmenistan’da okutulan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin ders kitaplarında öğrencileri değerlendirmek için genellikle araştırma-inceleme ve açık uçlu sorular sorularak öğrenciler araştırmaya teşvik edilmekte ve öğrencilerin yorum güçlerinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Ülkemizde de Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerinin ders kitaplarında öğrencilere araştırma-inceleme ve açık uçlu sorular yöneltilerek öğrencilerin hem yorum güçlerinin geliştirilmesi hem de kendilerini daha iyi ifade edebilmeleri sağlanmalıdır.

Türkmenistan’da ortaokul 8. sınıflarda okutulan “Türkmenistan Devlet ve Hukuk Esasları” adlı dersin öğretim programında ‘anayasa hukuku, yönetim hukuku, iş hukuku, halk hukuku, aile hukuku ve cinayet hukuku’ gibi konular yer almaktadır. Ülkemizde ve Azerbaycan’da öğrencilerin hukuki alandaki bilgi eksikliklerini gidermesi için buna benzer konuların Sosyal Bilgiler ve Sosyal Bilgiler ile eş değer derslerin öğretim programlarında yer verilmelidir.

Azerbaycan, Türkiye ve Türkmenistan’da ortaokullarda (5. 6. 7. ve 8. sınıflarda) okutulan Sosyal Bilgiler ve Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde; Azerbaycan’da okutulan Sosyal Bilgiler ile eş değer derslerin öğretim programlarında özel gün ve haftaların öneminden bahsedilirken, Türkiye ve Türkmenistan’da okutulan Sosyal Bilgiler ile eş değer derslerin öğretim programlarında özel gün ve haftaların öneminden yeterince bahsedilmemiştir. Özel gün ve haftaların öğretim programlarında daha çok yer verilmesi, öğrencileri manevi açıdan daha donanımlı kılacaktır. Bu yüzden özel gün ve haftaların ülkemizde ve Türkmenistan’da okutulan Sosyal Bilgiler ve Sosyal Bilgiler ile eş değer derslerin öğretim programlarında daha çok yer verilmesi gerekir.

Türkiye, Azerbaycan ve Türkmenistan’da ortaokul (5. 6. 7. ve 8. sınıflarda) okutulan Sosyal Bilgiler ve Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin ders kitapları incelendiğinde; Türkiye’de okutulan Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti

İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerinin ders kitaplarında içindekiler kısmı kitapların başlangıcında yer alırken, Türkmenistan'da okutulan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin ders kitaplarında içindekiler kısmı kitapların sonunda yer almaktadır. Azerbaycan'da okutulan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin ders kitaplarında ise içindekiler kısmı bazı kitapların baş kısmında yer alırken bazı kitapların sonunda yer almaktadır. Öğrenci ulaşmak istediği herhangi bir konuya kitabı açar açmaz ulaşması dersin süresini verimli kullanılması açısından önemlidir. Bunun için içindekiler kısmı kitapların başında yer almalıdır.

Türkiye, Azerbaycan ve Türkmenistan'da ortaokul (5. 6. 7. ve 8. sınıflarda) okutulan Sosyal Bilgiler ve Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin ders kitapları incelendiğinde Azerbaycan ve Türkmenistan'da okutulan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin ders kitaplarının sonunda kaynakça yer almamaktadır. Ders kitaplarının sonunda kaynakça bölümünün yer alması bilimsellik açısından doğru olacağından Azerbaycan ve Türkmenistan'da okutulan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin sonuna kaynakça bölümü eklenmelidir.

Türkiye, Azerbaycan ve Türkmenistan'da ortaokul (5. 6. 7. ve 8. sınıflarda) okutulan Sosyal Bilgiler ve Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin ders kitapları incelendiğinde; Türkiye ve Türkmenistan'da okutulan Sosyal Bilgiler ve Sosyal Bilgiler ile eş değer derslerin ders kitaplarında sayfa numarası var iken, Azerbaycan'da okutulan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin bazı ders kitaplarında sayfa numarası bulunmamaktadır. Öğrenciler derste hangi konuda kaldığını bulmak için daima ders kitabının sayfa numaralarından yararlanırlar. Bunun için Azerbaycan'da okutulan Sosyal Bilgiler ile eş değer derslerin ders kitaplarının hepsinde sayfa numarası olmalıdır.

KAYNAKÇA

Akpınar, B. ve Aydemir, H. (2012). "İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi", *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 41-53.

Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2008). "*Bilimsel Araştırma Yöntemleri*", Ankara: Pegem Yayınları.

Demirel, Ö. (2011). *Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme*, 16. Baskı, Ankara, Pegem A.

Demirkasımoğlu, N. (2011). "Türk Eğitim Sisteminde Bir Alt Sistem Olan Denetim Sisteminin Seçilmiş Bazı Ülkelerin Denetim Sistemleri İle

Karşılaştırılması”, *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(23), 23-48.

Doğanay, A. (2008). “Çağdaş Sosyal Bilgiler Anlayışı Işığında Yeni Sosyal Bilgiler Programının Değerlendirilmesi” *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(2), 77-96.

Ertürk, S. (2013). *Eğitimde Program Geliştirme*, 1. Baskı, Ankara, Edge Akademi Yayıncılık

Gelen, İ. ve Beyazıt, N. (2007). “Eski ve Yeni İlköğretim Programları İle İlgili Çeşitli Görüşlerin Karşılaştırılması”, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, (51), 457-475.

George, J. P. (2004). *Analyzing the Curriculum*, McGrawHill, Third Edition, New York.

Gün, E. S. (2007). *Türkiye ve İngiltere İlköğretim 4 ve 5. Sınıflar Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarının Karşılaştırılması*, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı, Ankara.

İbrahimova, S. (2002), *Azerbaycan ve Türkiye’de Uygulanan Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının Karşılaştırılması*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

İnci, S. (2009). *Türkiye sosyal Bilgiler Programının Karşılaştırılmalı İncelenmesi (Kanada (Ontorio), İrlanda, ABD (New York, Kaliforniya), Finlandiya, Yeni Zelanda)*, Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Programları ve Öğretimi Programı, Kocaeli.

Kalemoğlu Varol, Y. ve İmamoğlu, A. F. (2014). “Türk ve İngiliz Eğitim Sistemlerine İlişkin Sayısal Verilerin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi”, *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 406-418.

Kesten, A. ve Özdemir, N. (2010). “Sosyal Bilgiler Programının Ölçme Değerlendirme Boyutunun Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi: Samsun İli Örneği”, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(2), 223-236.

Özdemir, S. M. (2009). “Eğitimde Program Değerlendirme ve Türkiye’de Eğitim Programlarının Değerlendirme Çalışmalarının İncelenmesi”, *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(6), 126-149.

Sezgin, M.F. (2008). *Türk ve Çin Eğitim ve Öğretim Sistemleri Üzerine Bir Karşılaştırma*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doğu Dilleri ve Edebiyatları (Sinoloji) Anabilim Dalı, Ankara.

Tedmem, S.T., Palancı, M., Kandemir M. ve Dündar, H. (2014), "Eğitim ve Bilim Dergisinde Yayınlanan Araştırmaların Eğilimleri: İçerik Analizi", *Eğitim ve Bilim*, 173 (39), 430-453.

Yıldırım, M.C. (2010). Türkiye ve Avrupa Birliği Ülkelerinin Eğitim Sistemlerinin Yönetim Yapısı, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18 (2), 567-586.